

Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXIV/204/2016

Rady Miasta Jastarni

z dnia 30 czerwca 2016 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD
ZABYTKAMI GMINY JASTARNIA NA
LATA 2016-2019**

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	3
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	6
3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ	18
4. FORMY OCHRONY PRAWNEJ ZABYTKÓW	20
5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	23
6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY	41
7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT	59
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	61
9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	64
10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	66
11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	67

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY JASTARNIA

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Jastarnia na lata 2016 – 2019” jest ukierunkowanie polityki Samorządu, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Konieczność opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest nałożona przez art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, który stwierdza, iż:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,

- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
 4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
 5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.
 6. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. W myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. 2014, poz. 1446)

Obowiązująca Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art. 5 wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tejże ustawy, ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zmianami),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej” (art. 6.2.).

Ustawa w art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Jak wspomniano art. 87 Ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- program winien być opracowany na okres 4 lat,
- program służy celom określonym w Ustawie,

- program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
- z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U.2016.446

- *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. w szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 778 z późniejszymi zmianami).

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt. 4)
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4)

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3)
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4)
- określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6)

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U.2016.290)

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2, ust. 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust 3, pkt. 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. w zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. w razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;
- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa – w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 39, ust. 2).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. w stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie
(tekst jednolity Dz.U.2016.239)

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16).

Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka

samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art. 101 ust 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody Dz. U. 2015.1651).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5).

Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immamentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust, pkt. 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16, ust. 1,; park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. 2015.1774)

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu

terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 67). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 716 ze zm.).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 406 ze zm.)

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 roku, poz. 987 ze zm.)
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 roku, poz. 642 ze zm.)

- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U.2015.1446 ze zm.)
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz.U.2015.2120 ze zm.)

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów.
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U.2015.1789)
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (tekst jednolity Dz. U. 2014 r. poz. 399).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zmianami),
- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje *ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego

wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2015 w całym kraju było 65 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2014-2017

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jastarnia opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Jednym ze strategicznych założeń krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program stwierdza, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków.

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Głównym celem Programu jest „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych.
2. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego.
3. Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską.
4. Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego.
5. Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych.
6. Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków.
7. Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach.
2. Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną.
3. Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków.
4. Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

1. Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa.
2. Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych.
3. Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu.
4. Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel – przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych – realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu

do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz – dla obiektów rangi międzynarodowej – wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbłość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych

w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

➤ **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

➤ **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet I tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie

ochrony zabytków i ich dokumentacji,

- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2011 – 2014

Wojewódzki program opieki nad zabytkami określa cel, priorytety i typy działań związanych z opieką nad zabytkami w województwie pomorskim. Celem strategicznym Programu na lata 2011-2014 jest wzmocnienie poziomu ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym województwa pomorskiego służące zachowaniu zabytków, budowaniu tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej regionu.

Powyższy cel ma być realizowany w ramach 3 priorytetów:

1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi
2. Zachowanie kulturowego dziedzictwa morskiego i rzecznoego
3. Zadanie, dokumentacja i promocja dziedzictwa kulturowego

Program ustala też kierunki działań w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego miast i wsi. Są one następujące:

1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego miast i wsi regionu służące budowaniu tożsamości mieszkańców oraz promocji turystycznej.
2. Ochrona charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego, w tym zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami

nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

3. Zachowanie krajobrazu kulturowego wsi pomorskiej.
4. Ożywienie obszarów zabytkowych zespołów ruralistycznych oraz urbanistycznych.
5. Zachowanie dziedzictwa architektury obronnej oraz przemysłu i techniki.
6. Poprawa stanu ochrony i opieki nad zbiorami muzealnymi i archiwalnymi.
7. Trwałe zachowanie i bezpieczeństwo obiektów zabytkowych.
8. Ekspozycja najcenniejszych zabytków dziedzictwa kulturowego miast i wsi.

W Programie zawarto również kierunki działań w ramach badania, dokumentacji i promocji dziedzictwa kulturowego, do których należą:

1. Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.
2. Rozpoznanie zasobów i specyfiki regionalnego dziedzictwa kulturowego.
3. Promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury (w zakresie bryły, detalu architektonicznego, materiału, kolorystyki, rozwiązań konstrukcyjnych).
4. Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
5. Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej.
6. Szeroki dostęp do informacji o dorobku kultury regionalnej.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO DO ROKU 2020

Strategia wojewódzka stwierdza, że „pomorskie wyróżnia oryginalna wielokulturowość, stanowiąca mieszaninę dziedzictwa polskiego (w tym kaszubskiego, kociewskiego i kresowego), hanzeatyckiego, ukraińskiego i innych. Jej materialnym odzwierciedleniem są liczne zabytki i obiekty kulturalne. Brakuje jednak spójnej i konsekwentnie realizowanej promocji wykorzystania dziedzictwa kulturowego dla wzmocnienia świadomości historycznej i tożsamości regionalnej oraz podniesienia atrakcyjności osiedleńczej, turystycznej i inwestycyjnej regionu”.

W ramach prac nad strategią opracowana została diagnoza stanu rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, która wskazała m.in. na wagę i znaczenie wartości regionalnych: kultury i tożsamości. Wśród kierunków działań mających na celu realizację podstawowych priorytetów i celów strategicznych województwa wymieniona jest ochrona dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego sprzyjająca jego racjonalnemu wykorzystaniu w rozwoju społeczno-gospodarczym, w tym m.in. wspieranie rozwoju regionalnych przemysłów kultury oraz regionalnych produktów turystycznych. Gminny Program Opieki Nad Zabytkami jest zgodny również pozostałymi Priorytetami i celami strategicznymi SRWP 2020.

Jednocześnie określono wizję województwa pomorskiego do roku 2020 wskazując, że region ten będzie znaczącym partnerem w regionie Morza Bałtyckiego – regionem czystego środowiska; wysokiej jakości życia; rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców; silnej i zróżnicowanej gospodarki; partnerskiej współpracy; atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania wielokulturowego dziedzictwa oraz tradycji morskich i solidarnościowych.

Ponadto województwo ma stać się:

- regionem konkurencyjnym - dysponującym dobrze zorganizowaną, efektywną i działającą w sposób przejrzysty administracją publiczną, ukierunkowaną na trwały rozwój społeczno-gospodarczy, z wykorzystaniem m.in. partnerstwa publiczno-prywatnego i publiczno-społecznego, włączonym do międzynarodowej sieci przepływu informacji, wiedzy i kooperacji naukowej, gospodarczej i kulturalnej; stanowiącym

atrakcyjne miejsce dla inwestorów, turystów, studentów, naukowców, a także obecnych i potencjalnych mieszkańców;

- regionem spójnym - umacniającym - zgodnie z zasadą „jedność w różnorodności” - tożsamość budowaną na fundamencie poszanowania bogatej spuścizny historycznej oraz tradycji, dorobku i dziedzictwa Kaszub,
- regionem dostępnym - dobrze powiązany z otoczeniem zewnętrznym poprzez zintegrowany i bezpieczny regionalny system transportowy wspierający mobilność ludzi, a także poprzez wydajny regionalny system teleinformatyczny zapewniającym sprawny przepływ informacji i wiedzy, zapewniającym wysoki standard życia, dobrą jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także bezpieczeństwo powodziowe i energetyczne, oferującym wyrównany dostęp do wysokiego poziomu świadczeń i usług w sferach: edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa publicznego, pomocy społecznej, kultury, sportu i rekreacji.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego określa podstawowe zasady polityki przestrzennej województwa. Preferowanym kierunkiem rozwoju struktury przestrzennej województwa jest **POLITYKA RÓWNOWAŻENIA ROZWOJU**, przejawiająca się kształtowaniem ośrodków, pasm i stref aktywności, warunkujących rozwój przedsiębiorczości i innowacji w miejscach, które są i będą wybierane przez mechanizmy gospodarki rynkowej oraz aktywne inicjowanie i wspomaganie przedsięwzięć samorządów lokalnych i podmiotów publicznych, przy jednoczesnym zachowaniu cech, zasobów i walorów środowiska przyrodniczego, kulturowego i krajobrazu warunkujących wysoką jakość życia i zdrowie mieszkańców.

Zgodnie z Planem w ramach systemu ochrony środowiska kulturowego ustanowiono następujące zadania polityki przestrzennej, polegające na:

1. Zachowaniu i eksponowaniu przestrzennych świadectw tradycji morskich kraju i województwa, najwartościowszych zespołów i obiektów środowiska kulturowego, wzmacniających wizerunek regionu jako integralnego elementu środowiska kulturowego Europy Bałtyckiej.
2. Zachowaniu różnorodności kulturowej województwa oraz zapewnieniu dostępności zasobów i walorów dziedzictwa kulturowego jako atutu w rozwoju zrównoważonym i konkurencyjności przestrzeni województwa.

Zadania te powinny być realizowane poprzez:

- a) Ochronę różnorodności dziedzictwa kulturowego wykształconego w wyniku wielu procesów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej.
- b) Ochronę zachowanych zespołów obiektów zabytkowych o wyrazistej tożsamości – nawet jeśli poszczególne obiekty nie posiadają wybitnej wartości historycznej lub artystycznej.
- c) Wprowadzanie funkcji umożliwiających efektywne i racjonalne gospodarowanie obiektem zabytkowym.
- d) Unikanie przekształceń przestrzennych mogących zagrażać zasobom dziedzictwa kulturowego, np.: dysharmonijne lub szkodliwe sąsiedztwo.
- e) Stwarzanie przestrzennych warunków dla kontynuacji funkcji tożsamyh dla tradycji miejsca.
- f) Eksponowanie w strukturze przestrzennej, w panoramach i sylwetach miejscowości elementów najcenniejszych i udostępnianie miejsc o wysokich walorach kulturowych.
- g) Komponowanie nowych struktur z uwzględnieniem historycznej zabudowy – uzupełnianie istniejących struktur o nowe elementy tworzące harmonijną całość.
- h) W gminnych dokumentach planistycznych należy:

- zidentyfikować istniejące i potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne związane z ochroną walorów kulturowych;
- zidentyfikować elementy charakterystyczne krajobrazu kulturowego oraz określić zasady ich ochrony (np.: wskazanie wytycznych dotyczących zgodnych z tożsamością miejscowości zasad: posadowienia obiektów na działce, formy obiektu, detalu architektonicznego);
- określić elementy charakterystyczne w przypadku dóbr kultury współczesnej, które winny zostać zachowane

Jako kierunki zagospodarowania przestrzennego wskazano między innymi:

- 1) Ochronę i odnowę charakterystycznych zasobów dziedzictwa kulturowego regionu, m.in.: układów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków wsi pomorskiej, dziedzictwa morskiego i rzeczno-jeziornego, dziedzictwa budownictwa ceglanego (przede wszystkim najstarsze kościoły i założenia klasztorne, zamki krzyżackie) i drewnianego (przede wszystkim dziedzictwo kulturowe Ziemi Słupskiej, Żuław, Powiśla, Kaszub i Kociewia), obiektów dziedzictwa obronno-technicznego (w tym systemów hydrotechnicznych), kultury materialnej portów morskich i rzecznych oraz wsi rybackich, materialnych relikwii dziedzictwa solidarnościowego, zespołów rezydencjalnych, zespołów zieleni urządzonej, wybitnych dóbr kultury współczesnej.
- 2) Uwzględnianie w dokumentach strategicznych i planistycznych stref koncentracji elementów dziedzictwa kulturowego wymagających szczególnej ochrony wartości kulturowych i krajobrazowych.

W rozdziale poświęconym systemowi ochrony walorów krajobrazu omówione zostały następujące zasady zagospodarowania przestrzennego:

- a) W strefach krajobrazu harmonijnego (ziemia puckska, bytowska, kartuska, słowińska, dolina dolnej Wisły, Żuławy Wiślane, Równina Charzykowska oraz parki krajobrazowe, parki narodowe) zachowanie i uczytelnianie istniejących

wartości estetyczno-widokowych związanych z rzeźbą terenu oraz jego naturalnym i kulturowym pokryciem.

- b) W sferze krajobrazu dysharmonijnego i zdegradowanego (aglomeracja Trójmiasta, obszary podmiejskie ośrodków regionalnych, główne ciągi komunikacyjne) – przywracanie równowagi przyrodniczej, zwiększanie bioróżnorodności, porządkowanie i odtwarzanie zasobów kulturowych, usuwanie lub maskowanie zielenią elementów obniżających walory estetyczno-widokowe.
- c) Ograniczanie zainwestowania na terenach leśno-rolnych (szczególnie o wysokich wartościach kulturowych i estetycznych) przez wyznaczanie w dokumentach planistycznych gmin obszarów wyłączonych spod zabudowy i jej ograniczanie oraz wskazywanie linii zabudowy oddzielającej obszar zabudowany od obszarów rolnych lub zagrodowej zabudowy rozproszonej.
- d) Eliminacja i przeciwdziałanie powstawaniu zabudowy o cechach dysharmonijnych w strefach wglądów na tereny o wysokich walorach krajobrazowych.
- e) Ekspozowanie i odtwarzanie dominant architektonicznych (np. baszty, wieże zamków, kościołów czy ratuszy).
- f) Preferowanie i kontynuacja dobrej praktyki w zagospodarowania przestrzeni (układów ruralistycznych, niw siedliskowych etc.) i sposobie użytkowania obszarów o wyraźnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych.
- g) Ochrona przestrzeni o specyficznych i unikatowych walorach krajobrazowych.
- h) Ograniczanie wprowadzania obcych krajobrazowo elementów i form zagospodarowania antropogenicznego oraz dewastowania elementów przyrodniczych i architektonicznych krajobrazu – ochrona tożsamości wszystkich typów krajobrazu.
- i) Kształtowanie i podnoszenie walorów krajobrazowych oraz ich lepsze udostępnienie, jako elementu jakości życia i atrakcyjności turystycznej województwa.

- j) Opracowywanie studiów krajobrazowych przy realizacji inwestycji wielkopowierzchniowych, wysokościowych lub liniowych w dominujący sposób oddziałujących na przestrzeń.
- k) Zachowanie charakterystycznych cech naturalnych krajobrazów nadmorskich i naturalnych procesów ich kształtowania, ekspozycji widokowej.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JASTARNIA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Jastarnia wyczerpująco omawia tematykę ochrony dziedzictwa kulturowego. Na podstawie analiz przeprowadzonych dla poprzedzających studium opracowań planistycznych sformułowano zasady ochrony dziedzictwa kulturowego w Jastarni.

Wg analiz zasoby tego dziedzictwa praktycznie nie uległy w ostatnich latach zmianie czy znacznemu uszczupleniu. Praktyka polegająca na permanentnej kontroli polityki przestrzennej miasta w odniesieniu do obszarów objętych ochroną, przez służby konserwatorskie, prowadzi do satysfakcjonujących rezultatów. Ostatnie lata XX wieku charakteryzujące się gwałtownym rozwojem ruchu budowlanego, nie przyniosły negatywnych rozwiązań. Sylweta miasta nie

uległa zniekształceniom, skala zabudowy jest utrzymana. Zmiany i zaniedbania zastępuje kolor, wykończenie i wysoki standard. W krajobrazie miasta widoczne są remonty, w wielu budynkach następuje wymiana pokrycia dachów, zauważalna jest dbałość o detal architektoniczny.

Studium stwierdza, że dotychczas stosowane zasady ochrony dziedzictwa kulturowego powinny być kontynuowane, w tym przede wszystkim:

1 - Ochrona zabytkowych, historycznych układów przestrzennych osad rybackich wpisanych do rejestru zabytków:

- Kuźnicy oraz Jastarni Puckiej i Gdańskiej (nieregularny układ dróg i ścieżek, klawiszowy układ zabudowy, stopień zagęszczenia zabudowy, naturalne piaszczyste nawierzchnie, częściowy brak wygrodzeń domostw, historyczna zabudowa),

2 - Ochrona wartościowego otoczenia osad – poprzez wprowadzenie stref ochrony krajobrazu,

3 - Ochrona wpisanych do rejestru zabytków obiektów architektonicznych w Jastarni Puckiej i Gdańskiej,

4 - Ochrona, adaptacja i rewaloryzacja historycznej zabudowy rybackiej w konstrukcji szkieletowej oraz murowanej z cegły w Kuźnicy, Jastarni Puckiej i Gdańskiej, poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a także właściwe użytkowanie,

5 - Ochrona wartościowych elementów historycznych układów przestrzennych:

- architektury letniskowej z okresu międzywojennego i nasycenia zielenią w Juracie,
- obiektów inżynierskich (zespół latarni morskiej w Jastarni-Borze oraz obiektów militarnych),
- architektury sakralnej w Jastarni Puckiej i Kuźnicy poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Szczególną uwagę studium zwraca na zespoły ruralistyczne osad rybackich w Kuźnicy, Jastarni Puckiej i Jastarni Gdańskiej. Są one wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego, obejmują obszary szczególnie wartościowe, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej. Znajdujące się w nich zespoły zabudowy wyróżniają się w całości układu przestrzennego miasta. Dominują w nich elementy historycznego układu przestrzennego, obrazujące czytelnie historyczne pochodzenie zespołu. Na tych obszarach, obok obiektów wpisanych do rejestru zabytków, występują liczne obiekty o lokalnej wartości kulturowej, objęte ewidencją konserwatorską. W strefach tych działalność konserwatorska powinna zmierzać do

pełnej rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego. Obowiązuje priorytet wymagań konserwatorskich.

Przedmiotem ochrony jest:

- historyczny układ urbanistyczny, czyli podział działek, rozplanowanie ulic, placów i wnętrz urbanistycznych, linie zabudowy, wysokości pierzei,
- historyczny układ przestrzenny, czyli zasadnicze proporcje, skala i bryły zabudowy,
- obiekty o wartościach kulturowych.

Zasady ochrony:

- zachowanie skali zabudowy oraz zasady kompozycji urbanistycznej, w tym systemu tradycyjnych traktów rybackich – pieszo jezdnych uliczek, przejść pieszych i placyków, historycznych podziałów własnościowych
- zachowanie dominant, jakie stanowią kościoły św. Antoniego w Kuźnicy i Nawiedzenia NMP w Jastarni Puckiej, portu i historycznej sylwety Kuźnicy,
- ochronę pełną obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- zachowanie i ochronę obiektów objętych ewidencją konserwatorską z dopuszczeniem ich rozbudowy, przebudowy lub wymiany pod warunkiem:
 - zachowania zasady kompozycji architektonicznej,
 - nawiązania do detalu historycznego,
 - zastosowania materiałów budowlanych użytych w obiekcie istniejącym,
 - zachowania i ochrony detali oraz usytuowania budynku,
- w przypadku przebudowy budynków kolidujących z tradycją architektoniczną
 - nawiązanie do historycznych form i materiałów budowlanych,
- dostosowanie i zharmonizowanie nowej zabudowy pod względem lokalizacji, skali, zasad podziałów architektonicznych, proporcji, a także detali i kolorystyki z formami wartościowych budynków; nowa zabudowa musi

podporządkować się celowi uzyskania harmonijnej całości zespołu urbanistycznego,

- zachowanie wysokości elewacji w pierzejach (w przypadku zabudowy plombowej, zbliżone do wysokości zabudowy historycznej),
- zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych, kształtujących sylwetę zespołów zabudowy od strony Zatoki Puckiej oraz w przypadku Kuźnicy, również od strony wjazdów z Chałup i Jastarni,
- stosowanie tradycyjnych materiałów budowlanych (cegła ceramiczna, tynk, dachówka, drewno, żelazo kute) oraz detali i małej architektury, wywodzących się z form historycznych,
- zakaz stosowania agresywnych form reklamy,
- wymóg sporządzania i uzgadniania z właściwym konserwatorem zabytków studiów krajobrazowo – architektonicznych, których zadaniem jest uzasadnienie koncepcji architektonicznej projektowanej zabudowy, w kontekście krajobrazu otoczenia (w tym wysokości i szerokości frontów).

Dodatkowo studium definiuje zespół urbanistyczny Juraty, jako cenny element dziedzictwa. Zespół nie jest wpisany do rejestru zabytków, jednak jego walory historyczno-architektoniczne, predestynują miejscowość do ochrony konserwatorskiej.

Przedmiot ochrony:

- założenie przestrzenne będące wyrazem spójnej koncepcji urbanistycznej z lat 30-tych XX wieku,
- obiekty o wartościach kulturowych o jednolitej stylowo architekturze okresu międzywojennego.

Zasady ochrony:

- zachowanie skali zabudowy oraz zasady kompozycji urbanistycznej, w tym regularnej siatki ulic oraz Alei Międzymorze jako osi założenia, historycznych podziałów własnościowych,

- zachowanie i ochronę obiektów objętych ewidencją konserwatorską z dopuszczeniem ich rozbudowy, przebudowy lub wymiany pod warunkiem:
 - zachowania zasady kompozycji architektonicznej,
 - nawiązania do detalu historycznego,
 - zastosowania materiałów budowlanych użytych w obiekcie istniejącym,
 - zachowania i ochrony detali oraz usytuowania budynku,
- w przypadku przebudowy budynków kolidujących z tradycją architektoniczną
 - nawiązanie do historycznych form i materiałów budowlanych,
- dostosowanie i zharmonizowanie nowej zabudowy pod względem lokalizacji, skali, zasad podziałów architektonicznych, proporcji, a także detali i kolorystyki z formami wartościowych budynków; nowa zabudowa musi podporządkować się celowi uzyskania harmonijnej całości zespołu urbanistycznego,
- zakaz stosowania agresywnych form reklamy,
- wymóg sporządzania i uzgadniania z właściwym konserwatorem zabytków studiów krajobrazowo – architektonicznych, których zadaniem jest uzasadnienie koncepcji architektonicznej projektowanej zabudowy, w kontekście krajobrazu otoczenia (w tym wysokości i szerokości frontów)

W zakresie ochrony stanowisk archeologicznych z terenu Jastarni przyjęto następujące ustalenia:

Zasady ochrony:

- wszelkie prace ziemne na obszarach stanowisk archeologicznych muszą być poprzedzone wykonaniem badań i dokumentacji archeologiczno-konserwatorskiej.
- wszelkie projekty i plany zagospodarowania tych obszarów muszą być opiniowane przez Muzeum Archeologiczne w Gdańsku i Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY JASTARNIA

6.1 CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY

Jastarnia jest gminą miejską, położoną w granicach powiatu puckiego, w województwie pomorskim. Miasto Jastarnia rozciąga się na wąskiej przestrzeni Mierzei Helskiej na długości 16 km, między wodami otwartego morza i Zatoki Gdańskiej; sąsiaduje:

- od północnego zachodu z miejscowością Chałupy w granicach administracyjnych Władysławowa,
- od południowego wschodu z miastem Hel.

Jastarnia jest miastem, złożonym z trzech miejscowości o różnym charakterze:

- Kuźnica – kameralna osada rybacko-letniskowa o urokliwej zabudowie, z przystaniami rybackimi,
- Jastarnia – główny ośrodek, centrum zespołu urbanistycznego gminy, siedziba władz gminy, z dwoma zabytkowymi osadami rybackimi Jastarnia Pucka i Jastarnia Bór oraz głównym skupiskiem zabudowy mieszkaniowo-pensjonatowej, przystaniami rybackimi i portem morskim,
- Jurata – ośrodek wypoczynkowo – letniskowy, który w latach 30-tych XX wieku uzyskał rangę jednego z najelegantszych i najbardziej odwiedzanych miejsc letniskowych w Polsce. Uzyskanie tak wysokiej rangi, Jurata zawdzięczała przede wszystkim specyfice położenia i walorom środowiska naturalnego.

Jastarnia położona jest w granicach Nadmorskiego Parku Krajobrazowego, zajmuje obszar o powierzchni 8 km². Znaczną część tego obszaru, tj. 2,8 km² stanowią lasy. Wzdłuż brzegu morskiego, po obu stronach półwyspu, rozciągają się plaże, plaża

od strony otwartego morza oddzielona jest od zainwestowania miejskiego pasem wydmy i lasów. Poszczególne miejscowości dzielą rozległe tereny zielone.

Miasto posiada korzystny klimat i walory uzdrowiskowe. Z uwagi na atrakcyjne, nadmorskie położenie oraz znaczny udział terenów leśnych jest jedną z najbardziej popularnych miejscowości wypoczynkowych na polskim wybrzeżu, a do rangi eleganckiego kurortu w szczególności aspiruje Jurata.

Jastarnia stanowi bazę mieszkaniową dla ok. 4000 mieszkańców. Zabudowa Jastarni, której przeważająca część powstała w początkach XX wieku, charakteryzuje się w większości wysokimi walorami architektury i starannością wykonawstwa.

Jastarnia posiada ponadto port morski, stanowiący bazę dla floty rybackiej i rozwijającej się żeglugi turystycznej. Miasto połączone jest z resztą kraju linią kolejową, a w sezonie także tramwajem wodnym z Trójmiastem.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY JASTARNIA

Jastarnia

Jastarnia posiada wielowiekową tradycję osadnictwa. Przywilej lokacyjny z roku 1378 dla miasta Helu, nadany przez wielkiego mistrza krzyżackiego Winryka von Kniprode, rozszerzony został również na Jastarnię (Osternäs). W roku 1526 przeprowadzono podział gruntów wsi Jastarnia, ponieważ król Zygmunt Stary nadał część półwyspu z miastem Hel, Radzie Miasta Gdańska. Nadanie to objęło osadę rybacką zwaną w następnych stuleciach Jastarnią Gdańską (lub Borem), w odróżnieniu od Jastarni Puckiej należącej do starostwa puckiego. Na jej terenie, w latach 1751-1766 Urszula z Potockich, Przebendowska ufundowała kaplicę (przy której znajdowała się szkoła), która z biegiem czasu została podniesiona do godności kościoła parafialnego. Około 1874 roku była to drewniana budowla, znacznie powiększona i poświęcona Nawiedzeniu Matki Boskiej. Funkcje oraz rozplanowanie przestrzenne obu osad uzależnione zostały od warunków naturalnych, w wyniku których powstała wieś wielodrogowa.

W roku 1922 powstała linia kolejowa Puck – Hel, prowadząca przez Jastarnię, w latach 1926-1930 zbudowano port rybacki, w roku 1932 wzniesiono nowy kościół. Prawa miejskie Jastarnia uzyskała w roku 1973.

Jurata

W roku 1928 powstała Spółka Akcyjna „Jurata”, która posiadając rządową koncesję wydzierżawiła 150 ha terenów państwowych na Półwyspie Helskim i rozpoczęła prace zmierzające do budowy wielkiego uzdrowiska na skalę europejską. Tak zaczęła powstawać nowa miejscowość o nowoczesnej zabudowie, zaprojektowana i wyposażona zgodnie z najnowszymi koncepcjami światowymi. Jurata stała się najnowocześniejszym kurortem w przedwojennej Polsce, zyskując miano polskiej „Palm Beach”. Powstawały tu komfortowe wille, domy letniskowe i hotele. Pierwszy sezon letni został uroczystie ogłoszony w maju 1931 roku. Najbardziej znanym i ekskluzywnym miejscem był hotel „Lido” z lat 1932-1933, który gościł znamienitych gości ze świata kultury i polityki. W roku 1954 Jurata włączona została do Jastarni, w latach 1960-1975 powstały tu liczne ośrodki zakładowe, resortowe i związkowe.

Kuźnica

Jej nazwa pojawia się po raz pierwszy w źródłach dopiero w roku 1570 jako Koszvelt. Wykształcona ostatecznie w wieku XVII nazwa Kufeld, zachowała się do dziś w języku mieszkańców; natomiast Kuźnica nazywano wąski przesmyk przekopany dla przepływu statków tuż przy osadzie. Osada rybacka należąca do starostwa puckiego została kompletnie zniszczona, zrujnowana i opuszczona w czasie wojny szwedzkiej – w roku 1663 stała tu tylko jedna chata. Od roku 1660 Kuźnica pozostawała przez krótki okres czasu w rękach prywatnych, należąc do Wojciecha Byzewskiego. W roku 1694 mapa pokazuje Kuźnicę jako niewielką osadę złożoną z 6 budynków. W roku 1772 Kuźnicę zamieszkuje 22 rybaków. Jeszcze przed rokiem 1772 powstał podział na działki własnościowe, który zachował się do dziś w zasadniczym zarysie. Nie przewidywał on terenów pod drogi publiczne, czego konsekwencją stał się brak czystego układu ulicznego, z wyjątkiem ulicy Helskiej, wytyczonej już w czasach

pruskich. System przejść utworzono z poszczególnych działek dzięki dobrowolnej zgodzie ich właścicieli, na rzecz wspólnosąsiedzkiego dobra.

6.2 ZABYTKI NIERUCHOME I KRAJOBRAZ KULTUROWY GMINY

Dzisiejsza zabudowa Jastarni to w większości efekt rozwijającej się urbanizacji schyłku XIX i początku XX wieku, czego skutkiem było przekształcenie rybackich osad w modne letniska oraz budowa od podstaw kurortu Jurata. Druga wojna światowa nie spowodowała dużych zniszczeń, w związku z czym miasto zachowało niepowtarzalny urok trzech miejscowości o różnym charakterze, ze specyficzną zabudową rybacką, pensjonatami i willami wśród bogatej roślinności.

Walory krajobrazowe Jastarni są wartością bezdyskusyjną, stanowią efekt unikalnego położenia na półwyspie Helskim, skali i charakteru architektury z przełomu wieku, zachowanych historycznych zespołów ruralistycznych oraz dużej ilości zieleni i bogactwa przyrody.

Krajobraz i jego wartości kulturowe są jednym z najważniejszych walorów Jastarni, decydujących o jego atrakcyjności. Jednym z najistotniejszych elementów krajobrazu jest jego sylweta widziana od strony morza, przede wszystkim od strony Zatoki Puckiej, widoczna przy dobrych warunkach nawet z punktów widokowych Gdańskiej Aglomeracji.

Obecnie w rejestrze zabytków figuruje 7 obiektów. Kilkaset pozostałych budynków z przełomu XIX i XX wieku, objętych jest ewidencją konserwatorską (Ewidencja dóbr kultury). Są one nierzadko może mniej wartościowe pod względem architektonicznym, stanowią jednak o tradycji kulturowej Jastarni.

Brak właściwej konserwacji historycznej zabudowy spowodował degradację techniczną wielu cennych budynków, których architektura stanowi jeden z najistotniejszych elementów oblicza miasta. Przez wiele lat przeprowadzano jedynie remonty w sytuacjach awaryjnych. Według opinii konserwatorskiej należy podjąć

działania zmierzające do kompleksowej rewaloryzacji zabytkowych zespołów ruralistycznych Kuźnicy, Jastarni Puckiej i Boru. Polityka taka jest już prowadzona w postaci działań porządkujących np. budowy nawierzchni historycznych traktów pieszych. Podstawowymi problemami utrudniającymi proces rewaloryzacji starej zabudowy jest przede wszystkim skomplikowana sytuacja własnościowa,

Głównymi zagrożeniami walorów krajobrazowych i kulturowych Jastarni są przede wszystkim:

- tendencje inwestorów do budowy dużych obiektów, o skali przekraczającej gabaryty charakterystyczne dla miasta oraz stosowanie uproszczeń architektury związanych z dążeniem do obniżenia kosztów realizacji;
- liczne wnioski o nadbudowy i rozbudowy istniejących budynków, które mogą doprowadzić do trwałych zniekształceń ich architektury;
- stopniowe niszczenie starej zabudowy i detalu architektonicznego z powodu niewystarczających środków na remonty i konserwację.

Fragmenty miasta, historyczne osady rybackie Kuźnica, Jastarnia i Bór podlegają ochronie konserwatorskiej jako zabytkowe zespoły ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego.

Zespół ruralistyczny osada rybacka w Kuźnicy

Teren zespołu obejmuje obszar, na którym w czasach krzyżackich powstała osada rybacka. Ten niezwykle cenny układ urbanistyczny, w którym wyznacznikiem atrakcyjności są urbanistyczne współzależności pomiędzy zespołami elementów i pomiędzy poszczególnymi elementami z całością, został utworzony nie w wyniku administracyjnego podziału, a w określonej społeczności, w tradycji i przez tradycję. Wybitne wartości zabytkowe budynków mieszkalnych i gospodarczych o konstrukcji ryglowej, sięgających swym pochodzeniem połowy XVIII wieku, podwyższają walory krajobrazowe tej unikatowej osady rybackiej.

Linia kolejowa przez Kuźnicę zbudowana została w roku 1922. Kościół w Kuźnicy pod wezwaniem św. Antoniego wybudowano w latach 1930-1933, wzorując się na sanktuarium swarzewskim. Od 1954 roku wieś weszła w skład osiedla Jastarnia.

Zespoły ruralistyczne w Jastarni: dawna osada rybacka Jastarnia i dawna osada rybacka Bór

Decyzją o wpisie do rejestru zabytków objęty został obszar, na którym w średniowieczu powstały obok siebie dwie osady rybackie. Układ przestrzenny charakteryzujący się naturalną zabudową organiczną, a tym samym nieregularną siatką piaszczystych uliczek wygospodarowanych z poszczególnych działek dzięki dobrowolnej zgodzie ich właścicieli nie uległ zmianie w ogólnych założeniach od czasu powstania osad. W końcu XIX wieku wytyczono i wyłożono klinkierem główną ulicę Jastarni, obecnie ks. B. Szychty. Uporządkowała ona późniejszą zabudowę, z której większość to budynki z cegły szarej i czerwonej, nietynkowanej.

Zachowało się też do czasów obecnych parę budynków o konstrukcji ryglowej, pobielonych na zewnątrz. Wybitne walory zabytkowe niektórych budynków mieszkalnych i gospodarczych oraz zachowana struktura przestrzenna średniowiecznego osadnictwa rybackiego typu wyspowego decydują o unikatowej, w skali kraju, wartości zespołu.

Dodatkowo cennym układem, niewpisanym jednak do rejestru zabytków jest układ przestrzenny Juraty. Jurata założona została na „surowym korzeniu”, na terenach leśnych. Plan osady zatwierdzony został w roku 1930. Plan ten nigdy nie został w pełni zrealizowany. Układ przestrzenny Juraty charakteryzuje się stosunkowo prostą siatką ulic wzdłużnych (Al. Wojska Polskiego, ulice Ratibora i Mestwina) i poprzecznych, z których najistotniejszą funkcję pełni oś całego założenia urbanistycznego – Aleja Międzymorze, zakończona od strony Zatoki molem, od strony otwartego morza – luksusowym hotelem „Bryza”. Duże hotele i restauracje usytuowane zostały głównie wzdłuż Al. Wojska Polskiego, a także w rozproszeniu wśród lasów. Tereny między Al. Wojska Polskiego a brzegiem Zatoki rozparcelowano na mniejsze działki, z przeznaczeniem pod indywidualną willową zabudowę letniskową. Pochodząca z lat 30-tych zabudowa Juraty, to przede wszystkim modernistyczne pensjonaty, hotele i budynki mieszkalno-letniskowe.

WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

- na terenie Kuźnicy:

- zespół ruralistyczny osady rybackiej, nr rej. 960, dawny nr 826 z 17.04.1979 r.,

- na terenie Jastarni:

- zespoły ruralistyczne dawnych osad rybackich Jastarnia oraz Bór, nr rej. 959 dawny nr 819 z 17.04.1979 r.,
- kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP, murowany, z 1931 r. – nr rej. 1298, dawny nr 1075 z 28.12.1989 r.,
- chata rybacka przy ul. Rynkowej nr 10, szachulcowa, z 1881 r. – nr rej. 1023, dawny nr 874 z 30.03.1983 r.,
- dom rybacki przy ul. Szkolnej nr 6, szachulcowy, z ok. 1900 r. – nr rej. 1025, dawny nr 875 z 24.06.1983 r.,
- dom letniskowy wraz z działką w Juracie przy ul. Mestwina 39 – nr rej. 1802
- zespół obiektów fortyfikacji polskich rejonu umocnień „Hel” oraz niemieckich (bateria „Schleswig-Holstein) – nr rej. 1693, dawny nr 1200 z 15.06.1999 r.,
- osada pradziejowa z wczesnej epoki żelaza i okresu wpływów rzymskich – dec. Nr 164/ Archeol. z 21.11.1971 r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku

WYKAZ OBIEKTÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW Z TERENU GMINY JASTARNIA

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Ulica	Nr
1	Jastarnia	budynek mieszkalny	Abrahama	4
2	Jastarnia	budynek mieszkalny	Abrahama	6
3	Jastarnia	budynek mieszkalny	Bałtycka	12
4	Jastarnia	budynek mieszkalny	Bałtycka	21
5	Jastarnia	budynek mieszkalny	Bałtycka	22
6	Jastarnia	budynek mieszkalny	Bałtycka	26
7	Jastarnia	stacja ratownictwa brzegowego	Bałtycka	27
8	Jastarnia	budynek mieszkalny	Bałtycka	28
9	Jastarnia	cmentarz katolicki	Bałtycka	

10	Jastarnia	kapliczka św. Rozalii	Jana z Kolna	
11	Jastarnia	budynek mieszkalny	Kościuszki	3
12	Jastarnia	d. budynek gospodarczy	Kościuszki	7
13	Jastarnia	budynek mieszkalny	Kościuszki	20
14	Jastarnia	budynek mieszkalny, d. gospodarczy	Kościuszki	20
15	Jastarnia	budynek mieszkalny	Kościuszki	25
16	Jastarnia	budynek mieszkalny	Krótką	4
17	Jastarnia	budynek mieszkalny	Krótką	5
18	Jastarnia	budynek mieszkalny	Krótką	7
19	Jastarnia	budynek mieszkalny	Krzywa	1
20	Jastarnia	budynek mieszkalny	Krzywa	3
21	Jastarnia	budynek mieszkalny	Krzywa	4
22	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Stefańskiego	4
23	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	2
24	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	31
25	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	35
26	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	42
27	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	48
28	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	92
29	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	132
30	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	134
31	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	140
32	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks. Sychty	144
33	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Stefańskiego	21
34	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Stefańskiego	30
35	Jastarnia	budynek gospodarczy (szkieletowy)	Ks.Stefańskiego	30
36	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Stefańskiego	32
37	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Stefańskiego	39
38	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Stefańskiego	41
39	Jastarnia	budynek gospodarczy (szkieletowy)	Ks.Stefańskiego	47
40	Jastarnia	budynek gospodarczy (szkieletowy)	Ks.Stefańskiego	34-36
41	Jastarnia	dworzec kolejowy	Ks.Stefańskiego	
42	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	27
43	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	44
44	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	102
45	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	104
46	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	119
47	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	126
48	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	128
49	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	135
50	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	136
51	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	137
52	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	138
53	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	141

54	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	142
55	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ks.Sychty	153-155
56	Jastarnia	budynek mieszkalny (Nadleśnictwo)	Leśna	15
57	Jastarnia	budynek gospodarczy (Nadleśnictwo)	Leśna	15
58	Jastarnia	budynek mieszkalny	Męczenników Piaśnicy	2
59	Jastarnia	budynek mieszkalny	Męczenników Piaśnicy	3
60	Jastarnia	kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP wraz z ogrodzeniem i bramą	Męczenników Piaśnicy	
61	Jastarnia	budynek mieszkalny	Mickiewicza	64
62	Jastarnia	d. cmentarz katolicki	Mickiewicza	
63	Jastarnia	budynek mieszkalny	Nadmorska	1
64	Jastarnia	budynek mieszkalny	Nadmorska	5
65	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	3
66	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	17
67	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	19
68	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	20
69	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	22
70	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	36
71	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	38
72	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	56
73	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	24-26
74	Jastarnia	budynek mieszkalny	Ogrodowa	27/29
75	Jastarnia	budynek mieszkalny	Piepera	4
76	Jastarnia	budynek mieszkalny	Piepera	4a
77	Jastarnia	budynek mieszkalny	Plażowa	1
78	Jastarnia	budynek mieszkalny	Plażowa	2
79	Jastarnia	budynek mieszkalny	Południowa	5
80	Jastarnia	budynek mieszkalny	Portowa	8
81	Jastarnia	budynek mieszkalny	Portowa	12
82	Jastarnia	budynek mieszkalny	Portowa	18
83	Jastarnia	budynek mieszkalny	Portowa	39
84	Jastarnia	budynek mieszkalny	Rybacka	2
85	Jastarnia	budynek mieszkalny, d. szkoła	Rybacka	2
86	Jastarnia	budynek gospodarczy (szkieletowy)	Rybacka	2
87	Jastarnia	budynek mieszkalny	Rybacka	7
88	Jastarnia	budynek mieszkalny	Rynkowa	3
89	Jastarnia	budynek mieszkalny	Rynkowa	6
90	Jastarnia	chałupa rybacka	Rynkowa	10
91	Jastarnia	budynek mieszkalny	Rynkowa	12
92	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	4
93	Jastarnia	budynek mieszkalny (d.4)	Szkolna	4
94	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	8

95	Jastarnia	budynek mieszkalny (d.4)	Szkolna	8
96	Jastarnia	budynek mieszkalny (d.6)	Szkolna	10
97	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	11
98	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	11
99	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	14
100	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	20
101	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	23
102	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	25
103	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	29
104	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	13/15
105	Jastarnia	budynek mieszkalny	Szkolna	9A,B
106	Jastarnia	bateria przeciwlotnicza "Jastarnia" (stanowisko kierowania ogniem bat. plot.)	w pobliżu wejścia na plażę nr 55 ,54 i in., brzeg Morza Bałtyckiego	
107	Jastarnia	budynek mieszkalny	Wydмова	12
108	Jastarnia	budynek mieszkalny	Zdrojowa	3
109	Jastarnia	budynek mieszkalny	Zdrojowa	4
110	Jastarnia	dwa układy ruralistyczne - osada rybacka Jastarnia i Bór		
111	Jastarnia	Ośrodek Oporu Jastarnia - schrony Sęp,Saragossa, Sabala, Sokół		
112	Jastarnia	Ośrodek Oporu Jastarnia-lekki schron bojowy tyłowej pozycji polowej (ukończony)		
113	Jastarnia	Ośrodek Oporu Jastarnia -lekkie schrony bojowe pozycji tyłowej (nieukończone)		
114	Jurata	budynek -pensjonat	Kasztanowa	1
115	Jurata	dom letniskowy wraz z działką	Mestwina	39
116	Jurata	budynek - pensjonat "Helunia"	Ratibora	16
117	Jurata	zespół domków spółki akcyjnej Jurata (domki letniskowe)	Ratibora/Mestwina	
118	Jurata	budynek mieszkalny-dom letniskowy	Świętopełka	8
119	Jurata	budynek mieszkalny -dom letniskowy, d. Kossakówka	Świętopełka	13
120	Jurata	budynek mieszkalny-dom letniskowy	Świętopełka /Ratibora	
121	Jurata	budynek - Profilaktyczny Dom Zdrowia "Wielkopólanka"	Wojska Polskiego	8
122	Kuźnica	dworzec kolejowy	Helska	1
123	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	3
124	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	7
125	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	8

126	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	14
127	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	15
128	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	16
129	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	21
130	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	23
131	Kuźnica	kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego	Helska	26
132	Kuźnica	ogrodzenie kościoła paraf.	Helska	26
133	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	29
134	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	34
135	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	36
136	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	40
137	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	42
138	Kuźnica	kapliczka	Helska	43
139	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	43
140	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	44
141	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	48
142	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	52
143	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	53
144	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	55
145	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	56
146	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	57
147	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	58
148	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	66
149	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	70
150	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	78
151	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	80
152	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	82
153	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	84
154	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	88
155	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	33-35
156	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	37-39
157	Kuźnica	budynek mieszkalny	Helska	49-51
158	Kuźnica	cmentarz katolicki	Helska	
159	Kuźnica	budynek mieszkalny	Kotwiczna	1
160	Kuźnica	budynek mieszkalny	Kotwiczna	2
161	Kuźnica	budynek mieszkalny	Kotwiczna	3
162	Kuźnica	budynek mieszkalny	Kotwiczna	4
163	Kuźnica	budynek mieszkalny	Kotwiczna	5
164	Kuźnica	budynek mieszkalny	Kotwiczna	6
165	Kuźnica	budynek mieszkalny	Kotwiczna	10
166	Kuźnica	budynek mieszkalny	Kotwiczna	28
167	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	1
168	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	5
169	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	7

170	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	8
171	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	9
172	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	10
173	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	13
174	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	14
175	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	17
176	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	19
177	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	21
178	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	25
179	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	26/27
180	Kuźnica	budynek mieszkalny	Ks.Szynalewskiego	33A,B
181	Kuźnica	budynek mieszkalny	Maszipów	1
182	Kuźnica	budynek mieszkalny	Maszipów	2
183	Kuźnica	budynek mieszkalny	Maszipów	4
184	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	1
185	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	2
186	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	3
187	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	4
188	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	5
189	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	6
190	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	7
191	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	8
192	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	10
193	Kuźnica	budynek mieszkalny (Mascote)	Żeglarska	11
194	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	12
195	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	13
196	Kuźnica	budynek mieszkalny	Żeglarska	15
197	Kuźnica	układ ruralistyczny Kuźnicy		

6.3 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku

(art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

W gminie Jastarnia liczbowo znajduje się 81 sztuk zabytków ruchomych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków, w tym 8 wpisanych do rejestru zabytków ruchomych woj. pomorskiego, z czego są to wyłącznie obiekty stanowiące sakralne wyposażenie kościoła parafialnego p.w. Nawiedzenia NMP w Jastarni.

6.4 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zgodnie z treścią art. 3 pkt. 4 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem. W świetle tej definicji zabytkiem archeologicznym jest nie tylko konkretny zabytek ruchomy, lecz przede wszystkim obszar występowania nawarstwień kulturowych, czyli warstw tworzących się w wyniku użytkowania przez człowieka danego terenu, w którym te zabytki mogą występować. W terminologii archeologicznej i konserwatorskiej nieruchomy zabytek archeologiczny zwany jest stanowiskiem archeologicznym. Układ oraz wzajemne relacje nawarstwień (stratyfikacja) na stanowisku archeologicznym są źródłem wiedzy o historii danego miejsca i stanowią też kluczową rolę w określaniu chronologii zalegających w nich poszczególnych ruchomych zabytków archeologicznych.

Na terenie miasta Jastarni znajduje się siedem stanowisk archeologicznych (wg informacji Muzeum Archeologicznego w Gdańsku). Najcenniejszym i wpisanym do rejestru zabytków stanowiskiem jest osada pradziejowa datowana na wczesną epokę

żelaza i okres wpływów rzymskich, rozpoznana w części przez badania wykopaliskowe w latach 1958-1959, dec. 164/ Archeol. z dnia 21.11.1971 r.

Poza tym w Jastarni zlokalizowano sześć punktów osadnictwa od epoki kamienia do okresu wczesnego średniowiecza; na tym terenie odkryto materiały zabytkowe w trakcie prac powierzchniowych, potwierdzają one istnienie na tym obszarze osad wielokulturowych.

Stanowiska archeologiczne jako istotny element dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego podlegają ochronie na mocy przepisów prawa międzynarodowego (Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, Europejska Konwencja Krajobrazowa) i tworzonego w ich duchu prawa krajowego (m.in. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z aktami wykonawczymi), które zobowiązują do ich trwałego zachowania (jeśli to możliwe – na miejscu), uwzględnienia zadań ochronnych w procesie planowania przestrzennego, a jeśli niemożliwa jest trwała ochrona – metodycznego przebadania i zadokumentowania warstw kulturowych (warstw tworzących się w trakcie użytkowania przez człowieka danego terenu) oraz zakonserwowania i zabezpieczenia pozyskanych archeologicznych zabytków ruchomych.

Do trwałego zachowania dziedzictwa archeologicznego zobowiązuje przede wszystkim Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, której zapis art. 4 pkt II mówi, że każda strona zobowiązuje się do stosowania środków fizycznej ochrony dziedzictwa archeologicznego zapewniając, stosownie do okoliczności, konserwację i zachowanie dziedzictwa archeologicznego, jeżeli jest to możliwe na miejscu. Mając na uwadze fakt, iż zgodnie z art. 91 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483) ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy, oraz że Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego została ratyfikowana przez stronę polską i wprowadzona do krajowego obrotu prawnego (Dz.U. 1996 nr 120 poz. 564), ochrona dziedzictwa archeologicznego w miejscu występowania jest obowiązkiem ustawowym.

Do trwałego zachowania powinny zostać przeznaczone przede wszystkim stanowiska archeologiczne o dużej wartości naukowej, objęte wpisem do rejestru zabytków oraz wszystkie stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej

(bez względu na prawną formę ochrony), które oprócz wartości naukowej posiadają także duże znaczenie ekspozycyjne wzbogacające krajobraz kulturowy i będące trwałym naziemnym świadectwem życia i działania populacji minionych epok. W ich obrębie powinny być dozwolone jedynie niezbędne prace zabezpieczające, konserwujące, rewaloryzacyjne oraz naukowo-badawcze przy zachowaniu przepisów odrębnych. Zagospodarowanie stanowisk o własnej formie terenowej na cele użytkowe (turystyczne, rekreacyjne, dydaktyczne) powinno być dopuszczalne jedynie przy uwzględnieniu ich historycznego kontekstu oraz we współpracy z właściwym organem ochrony zabytków, na zasadach określonych przepisami odrębnymi.

Osobną grupę stanowią stanowiska płaskie nieobjęte wpisem do rejestru zabytków. Podstawowym zagrożeniem dla tych stanowisk są działania inwestycyjne i gospodarcze wiążące się z pracami ziemnymi, które powodują nieodwracalne zniszczenie nawarstwień kulturowych oraz zalegających w nich ruchomych zabytków archeologicznych. W celu ochrony przed nieodwracalną utratą dziedzictwa kulturowego, działania inwazyjne należy poprzedzić badaniami ratowniczymi, w trakcie których warstwy kulturowe podlegają zadokumentowaniu, a zabytki ruchome – zabezpieczeniu i konserwacji. Zgodnie bowiem z art. 31 ust. 1a pkt 2 cyt. Ustawy osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego, jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

Istotnym narzędziem ochrony zabytków, w tym archeologicznych, są dokumenty planistyczne m.in. takie jak studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz tworzone na ich bazie plany miejscowe. Przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w połączeniu z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wraz z jej aktami wykonawczymi dają szerokie uprawnienia organom administracji publicznej do wprowadzania zadań ochronnych. Zgodnie z art. 18 ust. 1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania

przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Zgodnie z art. 18 ust. 2 cyt. Ustawy, w koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

1. uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
2. określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3. ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Z kolei art. 19 ust. 3 cyt. ustawy mówi, że w studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków. Przepisy te korespondują z §4 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz.U. 2004 nr 118 poz. 1233) oraz §4 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (Dz.U. 2003 nr 164 poz. 1587). Przepisy te można i należy wykorzystywać między innymi zakazując zabudowy lub prowadzenia działalności inwestycyjnej i gospodarczej na wybranych stanowiskach archeologicznych, powołując się na wspomniane wytyczne prawa międzynarodowego, zobowiązującego do możliwie najczęstszej ich trwałej miejscowej ochrony.

Przeznaczenie poszczególnych terenów musi uwzględniać potrzebę ochrony zabytków archeologicznych. Tereny występowania stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej lub wpisanych do rejestru zabytków nie mogą być przeznaczane pod jakąkolwiek działalność budowlaną, inwestycyjną czy gospodarczą (w tym rolną). W szczególności obszary występowania stanowisk archeologicznych o własnej formie terenowej powinny zostać przeznaczone do utworzenia zieleni

urządzonej. Należy także zadbać o ich otoczenie, wytyczając odpowiednią strefę ochrony ekspozycji. Tereny, na których występują stanowiska archeologiczne płaskie (bez własnej formy terenowej), nieobjęte wpisem do rejestru zabytków mogą zostać przeznaczone pod działalność budowlaną, inwestycyjną i gospodarczą z zachowaniem odpowiednich przepisów odrębnych dotyczących prowadzenia niezbędnych badań archeologicznych.

W celu skutecznej ochrony zabytków archeologicznych konieczne jest ich ujęcie w gminnej ewidencji zabytków, która stanowi podstawę do dalszych działań ochronnych podejmowanych przez organy administracji publicznej. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych jest niezbędne przede wszystkim dla właściwego wykonywania działań, o których mowa w art. 39 ust. 3 Prawa budowlanego. Zgodnie z tym przepisem, w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Procedura taka pozwala na kontrolę konserwatorską zamierzeń inwestycyjnych.

WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

1. osada pradziejowa z wczesnej epoki żelaza i okresu wpływów rzymskich – dec. Nr 164/ Archeol. z 21.11.1971 r.

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WPISANYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia
1	OSADA; OSADA; OSADA; OSADA; OSADA	NEOLIT; OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH; WCZESNA EPOKA ŻELAZA; WCZESNE ŚREDNIOWIECZE/ PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE; OKRES LATEŃSKI/ OKRES WPŁYWÓW RZYMSKICH
2	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA
3	OSADA	WCZESNE ŚREDNIOWIECZE/ PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE
4	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA
5	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA

6	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA
7	ŚLAD OSADNICTWA	EPOKA KAMIENIA
8	ZNALEZISKO LUŻNE	ŚREDNIOWIECZE

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku

6.5 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje także przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów, takie jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, a także rzemiosła.

W związku z faktem, iż według badań dziewiętnasto- i dwudziestowiecznych uczonych, takich jak np.: Florian Ceynowa, lub przedwojenny niemiecki językoznawca - Friedrich Lorentz okolice Jastarni to północne rubieże Kaszub, jest to szczególnie ważne w odniesieniu do tradycji kaszubskiej, której elementy są kultywowane na terenie gminy Jastarnia. Warto wspomnieć tutaj o bogatych miejscowych tradycjach związanych z rybołówstwem oraz o tradycji odprawiania mszy odpustnej przy kapliczce św. Rozalii, pochodzącej z lat 1709-1711, kiedy to ludność Boru podczas szalejącej epidemii dżumy oddała swoją wieś w opiekę św. Rozalii – orędowniczki chroniącej od zarazy. Ciekawy jest też opisany przez F. Ceynowę w poł. XIX wieku zwyczaj zwany „bębłowaniem” praktykowany w Jastarni w nocy z Wielkiej Soboty na Niedzielę Wielkanocną, nawiązujący do tradycji Sobótki.

W gminie zachował się historyczny układ dróg oraz związane z nim układy ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków. Jest to jeden z elementów zasobów wartości kulturowych generujący ciągłość historyczną terenów osiedleńczych.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT dla gminy Jastarnia.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Nadmorskie położenie gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki - Dobra drogowa, kolejowa oraz wodna dostępność komunikacyjna, zwłaszcza w sezonie turystycznym - Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej - Bogata historia regionu - Duża liczba interesujących obiektów zabytkowych - Czytelny układ urbanistyczny miasta - Duża liczba szlaków turystycznych - Wykorzystywanie funduszy unijnych - Istniejące placówki muzealne - Odbywające się regularnie imprezy kulturalne - Czystość środowiska naturalnego - Często aktualizowana strona internetowa gminy, zawierająca informacje dotyczące historii i zabytków regionu - Bardzo dobrze rozwinięta baza noclegowa - Historyczny charakter poszczególnych miejscowości wchodzących w skład Jastarni - Bogate tradycje regionalne związane	- Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków i rejestru zabytków - Niekontrolowane przebudowy i rozbiórki obiektów zabytkowych - Trudności finansowe właścicieli obiektów zabytkowych - Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego - Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych - Duża odległość od siedziby powiatu i województwa - Ogromne problemy komunikacyjne w trakcie okresu urlopowego związane z ruchem turystycznym i położeniem naturalnym - Intensywny, sezonowy ruch samochodowy - Sezonowość turystyki - Niewielkie zróżnicowanie źródeł dochodu ludności, brak większych zakładów produkcyjnych

- z rybołówstwem - Kaszubski charakter gminy	
SZANSE	ZAGROŻENIA
- Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków - Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków - Rozwój turystyki całorocznej i nowych form rozwoju turystycznego - Szersza promocja walorów kulturowych Gminy - Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki budynków - Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne - Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby - Rozwój szlaków turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym regionu - Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) - Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych w sferze dziedzictwa kulturowego - Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych - Komplementarność Programu Gminnego z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Pomorskiego	- Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru - Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych - Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remoncie obiektów zabytkowych - Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska - Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację substancji zabytkowej - Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów - Częściowy zanik tradycji i tożsamości lokalnej, związany ze zmianą stylu życia - Konkurencja ze strony sąsiadujących miejscowości - Problemy związane z rybackim charakterem miejscowości, np. limity połowów, niska ich dochodowość - Brak wsparcia władz państwowych w wielu aspektach polityki samorządowej - Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego - Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych - Migracje ludności (szczególnie ludzi młodych) - Kłęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe - Akty wandalizmu

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY JASTARNIA

Gminny Program Opieki nad Zabytkami formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami z terenu Gminy. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jego dziedzictwa kulturowego, są zgodne z celami wskazanymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także komplementarne w stosunku do pozostałych dokumentów strategicznych.

CEL 1: Ochrona i opieka nad zabytkami oraz ochrona krajobrazu kulturowego priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy	
Priorytet:	Działania:
I. Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gminy i innymi dokumentami planistycznymi oraz polityką przestrzenną gminy.	1. Dbłość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści nowych dokumentów planistycznych gminy. 2. Odpowiednia realizacja zapisów zawartych w dokumentach planistycznych gminy. 3. Dbłość o zachowanie ładu przestrzennego zgodnie z zapisami dokumentów wojewódzkich (np. Planu Zagospodarowania Województwa Pomorskiego)
II. Priorytetowe traktowanie działań z zakresu rewaloryzacji zdewastowanych, historycznych obiektów zabytkowych, zarówno ruchomych, jak i nieruchomych	1. Podjęcie działań w ramach rewitalizacji miasta, polegających np. na rozpoczęciu prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, dzięki któremu możliwe będzie pozyskiwanie dodatkowych środków z Unii Europejskiej 2. Wypracowanie systemu zachęt oraz dotacji na prace konserwatorskie i zabezpieczające dla właścicieli obiektów zabytkowych, mających na celu utrzymanie ich zabytkowego charakteru 3. Przeznaczanie środków z budżetu gminy na ratowanie najbardziej zagrożonych obiektów zabytkowych (w tym na porządkowanie i utrzymanie historycznych nekropolii)

	4. Dostosowanie obiektów dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
III. Przeciwdziałanie dewastacji i niszczenia obiektów zabytkowych na terenie gminy.	1. Okresowa ocena stanu ochrony zabytków będących pod administracją gminy. 2. Promocja ochrony zabytków. 3. Publikacja informacji o możliwościach korzystania z programowych funduszy zewnętrznych na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach. 4. Analiza i aktualizacja gminnego programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.
IV. Interwencja w przypadkach dewastacji i niszczenia obiektów zabytkowych.	1. Uwzględnianie ochrony zabytków przy realizacji zadań inwestycyjnych oraz prac remontowych przy zabytkach. 2. Zgłaszanie Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków oraz nadzorowi budowlanemu przypadków dewastacji i niszczenia obiektów zabytkowych.
V. Pozyskiwanie funduszy z zewnątrz na działania związane z obiektami zabytkowymi	1. Regularne monitorowanie dostępnych programów pozyskiwania środków unijnych. 2. Korzystanie z zachodnioeuropejskich wzorców rewitalizacji (w tym współpraca z gminami partnerskimi). 3. Wspólne działania z organizacjami samorządowymi, uczelniami, administracją rządową i samorządową i urzędem ochrony zabytków

CEL 2: Wykorzystanie zasobów i walorów krajobrazu kulturowego gminy w rozwoju turystyki	
Priorytet:	Działania:
I. Dbłość o dokumentowanie miejsc dziedzictwa kulturowego.	1. Regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków. 2. Rozpoczęcie prac nad opracowaniem studium historyczno-krajobrazowego gminy
II. Tworzenie na terenie gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni, miejsc i obiektów.	1. Opracowanie jednolitego systemu oznaczeń zasobu dziedzictwa kulturowego. 2. Identyfikacja najcenniejszych zabytków objętych systemem oznaczeń. 3. Oznakowanie najcenniejszych zabytków.

III. Wykorzystanie nowoczesnych technologii internetowych i mobilnych w zakresie promocji i prezentacji walorów turystycznych gminy	1. Uzupełnianie gminnej witryny internetowej o materiały poświęcone tematyce zabytkowej i kulturalnej. 2. Wykorzystanie nowoczesnych technologii dostępnych w profesjonalnych serwisach, takich jak Google Earth, Panoramio, Google StreetView, aplikacji telefonicznych i innych, umożliwiających np. wirtualne spacer. 3. Opracowanie interaktywnej mapy dziedzictwa kulturowego gminy.
IV. Promocja zasobów i walorów krajobrazu kulturowego gminy.	1. Przygotowanie i druk materiałów promujących walory krajobrazowe gminy (zabytkowe i przyrodnicze). 2. Współpraca z mediami w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego. 3. Promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym (targi, konferencje itp.)
V. Wsparcie działań z zakresu obsługi turystyki w gminie.	1. Stworzenie platformy kontaktu między turystami indywidualnymi lub grupami zorganizowanymi a miejscowymi regionalistami, historykami i osobami zainteresowanymi lokalnym dziedzictwem kulturowym. 2. Utrzymanie i rozwój punktów informacji turystycznej.
VI. Aktywizacja mieszkańców na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego oraz popularyzacja wiedzy na temat lokalnej tradycji i kultury.	1. Organizacja konkursów promujących ochronę dziedzictwa kulturowego. 2. Wsparcie akcji, mających na celu odnawianie obiektów zabytkowych ważnych dla lokalnych społeczności. 3. Udział właścicieli obiektów zabytkowych w konkursie MKiDN „Zabytek Zadbany”, którego celem jest promocja opieki nad zabytkami i wskazanie najlepszych wzorców ich utrzymania.

CEL 3: Wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego Gminy w celu stworzenia nowych atrakcji turystycznych dla odwiedzających turystów	
Priorytet:	Działania:
I. Włączenie gminy w sieć nadmorskich szlaków turystycznych	1. Poszukiwanie możliwości dołączenia do istniejących szlaków turystycznych, łączących okoliczne tereny nadmorskie. 2. Prace związane z przystosowaniem istniejących szlaków turystycznych.

II. Tworzenie własnych produktów turystycznych	1. Utworzenie lokalnego szlaku turystycznego opartego na historycznych postaciach związanych z Jastarnią. 2. Wykorzystanie dziedzictwa kaszubskiego jako elementu wyróżniającego Jastarnię spośród sąsiadujących miejscowości wypoczynkowych 3. Powstanie szlaku zabytków i tradycji związanych z rybactwem 4. Dalszy rozwój szlaku historii militarnej 5. Opracowanie koncepcji promocyjnej Juraty, mającej na celu przywrócenie charakteru międzywojennego kurortu oraz Kuźnicy, w nawiązaniu do jej historycznego, rybackiego charakteru
III. Współpraca z sąsiednimi samorządami w zakresie tworzenia produktów turystycznych szerszego zasięgu opartych na wspólnym dziedzictwie historycznym i kulturowym	1. Przekazywanie środków na konkretne działania związane ze strategią promocji – tworzenie folderów, ulotek informacyjnych, umieszczanie informacji na billboardach itp. 2. Przystosowanie najciekawszych obiektów zabytkowych do wzmożonego ruchu turystycznego (tablice informacyjne, miejsca postoju i odpoczynku).
IV. Współpraca gminy z lokalnymi muzeami, galeriami sztuki, organizacjami pozarządowymi	1. Realizacja wspólnych przedsięwzięć, wystaw, festiwali itd.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jastarnia powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Gminy Jastarnia zadania będą wykonywane bądź wspierane przez miejskie jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Miasta w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych i krajowych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków
- dotacje wojewódzkie
- dotacje powiatowe

- dotacje gminne
- inne źródła

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych (wyczerpane)
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Fundusz EOG

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

a. Ochrona zabytków

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjność regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych

w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
2. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).
3. W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. 2014 r., poz. 1446).
4. Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy

1. O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.
2. W przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych.

3. O dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł.
2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.
3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych.
4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.
5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;

6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
17. zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

UWAGA – sporządzenie ekspertyz, badań, dokumentacji, programów lub projektów stanowi koszty kwalifikowane jedynie w przypadku, gdy są częścią prac

konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, bądź wynikają z prowadzonych prac i są wykonywane po dacie podpisania umowy o dotację.

b. Ochrona zabytków archeologicznych

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka.

Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równolegle działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) publiczne uczelnie akademickie;
- 5) niepubliczne uczelnie akademickie;
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

- 1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania;
- 2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu;
- 3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9 .

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

1. Honoraria i wynagrodzenia:

- wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
- autorów tekstów i opracowań,
- redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.

2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:

- analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,
- wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
- konserwacja zabytków ruchomych,
- wykonanie zdjęć lotniczych,
- badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe

3. Koszty związane z publikacją, w tym:

- projekt, skład, łamanie, druk,
- opracowanie fotografii i ilustracji,
- tłoczenie płyt,
- publikacja w internecie.

4. Organizacja realizacji zadania, w tym:

- wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
- zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
- zakup niezbędnych materiałów biurowych,
- koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),

- koordynacja zadania,
 - obsługa finansowo-księgowa (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).
5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty).

Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

d. Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura kultury

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia

potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

1. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych;
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;

- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) jednostki samorządu terytorialnego – z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury;
- 4) organizacje pozarządowe;
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu;
- 2) 300 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

- 1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł;
- 2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury – koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj. • budowa – wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;

- roboty budowlane – prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;
- przebudowa (modernizacja) – wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego;
- remont – wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg);
- urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia;
- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac – koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz;
- nadzór inwestorski/autorski – kontrola obiektów i procesów budowlanych;
- koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego;
- koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych – koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:

- instrumenty i akcesoria muzyczne;

- sprzęt komputerowy i oprogramowanie;
- urządzenia biurowe;
- meble;
- systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem;
- sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny;
- wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele teatralno-kinowe, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze techniczne itp.);
- środki transportu służące działalności kulturalnej;
- specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej;
- montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia;
- transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji
 – koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich – współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu priorytetu.

PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w ramach: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, 16 Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007-2013, Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, Programu Kultura 2007-2013. Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- „Zabytek Zadbany” - jest corocznym konkursem ogłaszany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami

architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

- Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) konserwację i rewaloryzację zabytków;
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;
- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt. 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1446);
- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;
- c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Przeznaczenie środków

Głównym celem uchwały o dotacji na restaurowanie zabytków jest poprawa stanu zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego.

Termin załatwienia sprawy

Wnioski o dotację należy składać - zgodnie z ust. 1 § 6 Uchwały Nr 359/XXI/08 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 kwietnia 2008 roku – do dnia 30 października każdego roku poprzedzającego rok realizacji prac lub robót. Złożenie wniosku o dotację nie jest równoznaczne z przyznaniem dotacji, nie gwarantuje się również przyznania dotacji w wysokości oczekiwanej przez wnioskodawcę.

Rozstrzygnięcie naboru wniosków odbywa się po uchwaleniu budżetu Samorządu Województwa Pomorskiego na dany rok budżetowy. Decyzję o udzieleniu dotacji podejmuje organ stanowiący samorządu województwa – Sejmik Województwa Pomorskiego - w roku realizacji prac lub robót. Wnioskodawcy zostaną powiadomieni pisemnie o decyzji Sejmiku Województwa Pomorskiego.

Miejsce złożenia dokumentów

Wnioski w zamkniętej i opieczętowanej kopercie z dopiskiem „wniosek o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie przy zabytku” należy składać:

- w sekretariacie Departamentu Kultury, ul. Długi Targ 8-10, 80-828 Gdańsk

lub

- w kancelarii ogólnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art. 82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót

budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH ORAZ REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Na moment opracowywania niniejszego dokumentu nie są jeszcze znane dokładne szczegóły alokacji środków finansowych w ramach PROW i RPO w nowej perspektywie finansowania. W celu pozyskania środków z tych źródeł, należy dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych.

11.3 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE POZAUNIJNE

MECHANIZM NORWESKI

a. 2.4.1 Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego

Cele i obszary wsparcia

Celem programu jest ochrona, zachowanie i udostępnianie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń. Program przyczyni się do osiągnięcia tego celu

poprzez wsparcie nakierowane na projekty inwestycyjne z zakresu konserwacji i rewitalizacji dziedzictwa kulturowego (nieruchomego oraz ruchomego), dokumentowania historii kultury poprzez digitalizację zbiorów, jak również budowy i rozbudowy infrastruktury kultury o znacznym potencjale wpływu na rozwój społeczno-ekonomiczny.

Inwestycje w kulturę i dziedzictwo kulturowe stanowią czynnik rozwoju miast i regionów, przyczyniając się do wzrostu ich atrakcyjności turystycznej oraz inwestycyjnej. Aż 70% światowej turystyki stanowi turystyka kulturowa, inwestycje w kulturę stymulują również rozwój sektora usług (w tym przemysłów kultury i kreatywnych) i nowych miejsc pracy. Polska kultura przyczynia się do kreowania pozytywnego wizerunku kraju w Europie i na świecie stając się rozpoznawalną marką. Jednocześnie wpływa pozytywnie na rozwój współpracy międzynarodowej i tworzenie wspólnej europejskiej tożsamości. Ze względu na swój potencjał dziedzictwo kulturowe powinno być przedmiotem ochrony i finansowego wsparcia.

W ramach programu współfinansowane będą następujące typy działań:

- rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu),
- budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu),
- konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych,
- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.

5% alokacji zostanie przeznaczone na realizację projektów z zakresu dokumentacji historii kultury, w tym mniejszości etnicznych i narodowych.

W programie będą realizowane projekty wybrane w ramach otwartego naboru wniosków.

Nabór wniosków

Przewiduje się jeden nabór wniosków w ramach programu. W przypadku niewykorzystania wszystkich środków w ramach pierwszego naboru, operator uruchomi drugi nabór wniosków.

Uprawnieni beneficjenci

- państwowe i samorządowe instytucje kultury, instytucje filmowe,
- publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne,
- archiwa państwowe,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- organizacje pozarządowe ze sfery kultury.

Wartość i poziom dofinansowania projektu

Minimalna wartość dofinansowania projektu wynosić będzie 1 000 000 euro (maksymalna nie została określona).

Poziom dofinansowania projektu wynosi do 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych.

Partnerstwo na poziomie projektu z instytucjami z państw-darczyńców

Partnerstwo w projektach zgłaszanych w konkursie nie jest wymagane.

FUNDUSZ WSPÓŁPRACY DWUSTRONNEJ EOG

Operator Programu rezerwuje część kwoty z budżetu Programu (w wysokości 1,5% całkowitych kosztów kwalifikowanych Programu) na potrzeby Funduszu

Współpracy Dwustronnej na poziomie Programu podczas jego wdrażania. W ramach całkowitego budżetu Funduszu Współpracy Dwustronnej:

- ok. 83% będzie przeznaczzone na poszukiwanie partnerów projektów z krajów Państw – Darczyńców przed lub w trakcie przygotowania wniosku aplikacyjnego dla projektu, rozwój takich partnerstw oraz przygotowywanie wniosków aplikacyjnych dla projektów partnerskich z Darczyńcami (wskaźnik „a”);
- ok. 17% będzie przeznaczzone na tworzenie sieci, wymianę, dzielenie się i przekazywanie wiedzy, technologii, doświadczeń i najlepszych praktyk między Beneficjentami a podmiotami w Państwach-Darczyńcach (wskaźnik „b”).
- Ok. 40 000 euro z całkowitej alokacji na Fundusz Współpracy Dwustronnej zostanie przeznaczony na realizację działań podejmowanych przez Operatora Programu, mających na celu osiągnięcie obydwu wskaźników („a” i „b”)
- Pozostała część środków w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej, tj. ok. 126 000 euro z całkowitej alokacji na Fundusz Współpracy Dwustronnej, będzie przeznaczona wyłącznie dla wnioskodawców, którzy otrzymają dofinansowanie w ramach Programu, na zasadzie refundacji wydatków poniesionych zarówno przez wnioskodawcę oraz partnerów w celu nawiązania partnerstw dla realizacji projektu (wskaźnik „a”).

Jeśli wnioskodawca wnioskuje o środki z Funduszu Współpracy Dwustronnej, jest zobowiązany do wypełnienia ostatniej części wniosku aplikacyjnego dotyczącej zwrotu wydatków poniesionych przez wnioskodawcę i partnera/ów na nawiązanie partnerstwa (wnioskodawcy będą przedstawiać we wniosku aplikacyjnym przedkładanym do Operatora Programu finansowe zestawienie należycie udokumentowanych wydatków, które zgodne są z zasadami Funduszu).

W ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej wnioskodawcy mogą ubiegać się o refundację 90% kwalifikowanych kosztów. Pozostała kwota będzie musiała zostać zapewniona przez wnioskodawcę*. Wysokość refundacji będzie uzależniona od ilości dostępnych środków, nie powinna jednak przekroczyć 6 300 EUR.

W przypadku jeśli wnioskodawca jest instytucją prowadzoną i finansowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wnioskowana kwota może

wynosić 100%. Wkład własny finansowy w ramach FWD może zostać zapewniony także przez partnera/ów.

Następujące kategorie wydatków są kwalifikowane w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej:

- opłaty i koszty podróży za udział w konferencjach, seminariach, kursach, spotkaniach i warsztatach;
- koszty podróży w ramach wizyt studyjnych (zawierające diety);
- koszty podróży i wynagrodzenia za wizyty ekspertów;
- koszty konferencji, seminariów, kursów, spotkań i warsztatów;
- działania informacyjno-promocyjne;
- opłaty za doradztwo zewnętrzne;
- zakup danych niezbędnych do przygotowania wniosku.

Wydatki ponoszone z tego Funduszu będą kwalifikowane od 9 maja 2012 r. do dnia złożenia dokumentacji aplikacyjnej u Operatora Programu.

Kryteria wyboru projektów

Ocena projektów jest dwuetapowa i składa się z oceny formalnej i merytorycznej. Wyłącznie projekty, które spełnią wszystkie kryteria formalne będą podlegały ocenie merytorycznej.

Ocena formalna jest dokonywana przez ekspertów polskich. W trakcie oceny formalnej jest przewidziany tryb uzupełnień trwający 3 dni robocze. Wykaz błędów podlegających uzupełnieniom znajduje się w Karcie oceny formalnej oraz Podręczniku Wnioskodawcy, które stanowią załącznik do ogłoszenia.

Ocena merytoryczna dokonywana jest przez ekspertów polskich i norweskich. Każdy wniosek oceniany jest przez dwóch ekspertów, a ostateczna punktacja wniosku jest średnią punktów przyznanych przez obu ekspertów.

Ostatecznej rekomendacji projektów do dofinansowania dokonuje Zespół ds. Wyboru Projektów. Decyzje o dofinansowaniu projektów podpisuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

System dofinansowania

Łączne dofinansowanie przekazane beneficjentowi w formie zaliczek nie może przekroczyć 80% przyznanej kwoty grantu. Każda kolejna transza zostanie wypłacona pod warunkiem stwierdzenia przez Operatora prawidłowego wydatkowania zarówno pod względem merytorycznym, jak i finansowym co najmniej 70% kwoty przekazanych wcześniej transz.

Termin, miejsce i sposób składania wniosków o dofinansowanie projektów

Nabór projektów odbywa się w określonym przez instytucję obsługującą program czasie. Termin końcowy odnosi się zarówno do dokumentacji aplikacyjnej składanej w wersji papierowej jak i elektronicznej składanej poprzez generator wniosków w systemie EBOI. Wniosek składa się z dwóch wersji językowych: polskiej i angielskiej. Wniosek musi zostać obowiązkowo złożony poprzez generator wniosków znajdujący się na stronie www.eog.mkidn.gov.pl

Następnie, wydrukowane 2 oryginały wniosku wraz z 2 egzemplarzami załączników (wszystkie dokumenty muszą być podpisane i parafowane na każdej stronie oraz poświadczone za zgodność z oryginałem – jeśli dot.) oraz skanami wszystkich dokumentów na płycie CD/DVD muszą być dostarczone w kopercie lub paczce, drogą pocztową, przesyłką kurierską (w tych przypadkach decyduje data stempla pocztowego) lub osobiście do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.